

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-156.2023.03>

УДК 378.147:316.347]930.85

Гладкий М. В.

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СКІФІВ

У статті уточнено сутність дефініції «методологія педагогіки» як складного і системного явища та системи знань, що включає теорії, концепції, наукові гіпотези, методи педагогічного дослідження, формує стратегію наряду, за яким здійснюється дослідження. Визначено, що методологія педагогіки має філософсько-нормативну і діяльнісно-практичну складові. Доведено, що поняття «підхід» наряду пов'язано з процесом дослідження і отриманим результатом, а визначення методологічних підходів дослідження є важливою складовою проведення дослідно-експериментальної роботи і наукового пошуку. Серед різних груп методологічних підходів велику увагу в дослідженні звернено на ціннісно-змістові наукові підходи, котрі більшою мірою відображують специфіку формування досліджуваного феномена.

У статті визначено і розкрито сутність методологічних підходів формування національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів (ментально-емоційний, особистісно зорієнтований, задачний, аксіологічний, культурологічний). Означені методологічні підходи розглядаються у дослідженні в певному порядку, однак їх послідовність не обумовлена важливістю чи первинністю роботи щодо формування досліджуваного феномена, бо всі вони відповідають його змісту та в логічній послідовності доповнюють один одного.

Основним завданням методології педагогіки є визначення наукових підходів до окремих досліджуваних процесів і явищ цієї науки. Говорячи про методологічний підхід наукового дослідження, потрібно розглядати його як спосіб мислення та пізнання об'єктивної реальності, що формується певними чинниками дослідження.

Автором статті доведена полівекторність і багатогранність формування національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів на основі виокремлених методологічних підходів.

Ключові слова: методологія педагогіки, методологічний підхід, наукове дослідження, дослідно-експериментальна робота, формування національної ментальності, теорії, концепції, наукові гіпотези.

Питання методології педагогіки є дуже важливими у науковому пізнанні, оскільки дозволяють систематизувати накопичений теоретичний матеріал, підвести концептуальну базу під його використання, забезпечують одержання максимально об'єктивної і точної інформації про досліджувані процеси і явища.

Н. Мукан і М. Гаврилюк визначають методологію педагогіки як систему знань, що відображає основні педагогічні теорії, концепції, принципи й підходи до вивчення педагогічних явищ і процесів, методи їх дослідження. Предметом методології педагогіки ці вчені вважають закономірності процесу розвитку та формування особистості здобувача освіти. Як і більшість інших науковців вони виокремлюють чотири рівні методології: *філософський/фундаментальний*;

загальнонауковий; частково-науковий; технологічний [12, с. 123-124]. Отже, методологія педагогіки включає в свій арсенал функції педагогічного знання, теорії, концепції, наукові гіпотези, методи педагогічного дослідження і їх застосування у процесі дослідження. Методологія педагогіки має філософсько-нормативну і діяльнісно-практичну складові як складного і системного явища.

Різні аспекти методології педагогічних досліджень розглядаються у працях таких сучасних науковців: О. Дубасенюк [4], К. Каліна, Л. Штефан [8], М. Криштанович, З. Гонтар [9], Н. Мукан, М. Гаврилук [12], П. Сікорський [17] та ін. Так, на основі аналізу науково-педагогічних праць К. Каліна, і Л. Штефан підтверджується необхідність розрізняти методологію у *широкому* (вчення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності) і *вузькому значеннях* (учення про принципи побудови, форми та способи науково-пізнавальної діяльності) [8, с. 61]. Отже, сучасний етап розвитку наукової методології передбачає не лише обґрунтування структури й організації дослідження, але й вихідних принципів дослідження, основних положень, форм та способів експериментальної роботи.

Сьогодні наукові педагогічні дослідження вражають своєю багатогранністю. Однак, історія нашої держави й етносу, представники котрого складають понад 46 мільйонів осіб в світі й 37 мільйонів – в Україні, натеper є знаряддям формування національної ментальності нашого народу. Однією із найбільш аргументованих і підтверджених результатами археологічних досліджень є ранньосередньовічна концепція україногенезу, згідно з котрою розвиток української нації відбувався відповідно до універсальних законів етнічного розвитку середньовічної Європи. Приблизно з V століття до н. е. на Подніпров'ї та Побужжі виникли великі скіфські городища, що були значно більші від багатьох князівських поселень часів Київської держави. Історики вважають скіфів ядром слов'ян, родичами сарматів і прабатьками козаків. Доведено, що територія проживання скіфських племен із точністю повторювала кордони сучасної України. Саме скіфи спорудили в українських степах кургани-некрополі (Товста Могила, Куль-Оба, Чортомлик, Гайманова Могила та ін.). До сьогодні культурна спадщина скіфів зберігається у вигляді ювелірних виробів і прикрас, предметів побуту та зброї тощо. Тому звернення до нашої культурної спадщини в процесі формування національної ідентичності і ментальності української молоді є виправданою і актуальною.

Окремі аспекти формування національної ментальності висвітлюються у статтях таких вітчизняних дослідників як В. Волошина [1], Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій [7], Д. Полежаєв [14], Т. Уварова [19], Ю. Юшкевич [20] та ін.

Мета статті – уточнити сутність поняття «методологія педагогіки», визначити й охарактеризувати методологічні підходи формування національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів.

Основним завданням методології педагогіки виступає визначення наукових підходів до окремих досліджуваних процесів і явищ цієї науки.

Говорячи про *методологічний підхід* наукового дослідження потрібно розглядати його як спосіб мислення та пізнання об'єктивної реальності, що формується певними чинниками дослідження. Методологічні підходи у педагогічних дослідженнях мають закономірний характер й визначають принципи організації наукового пошуку, встановлюють авторські світоглядні позиції. Від вихідних положень дослідження, що регулюються методологічними підходами, на пряму залежить отриманий від експериментальної роботи практичний результат. П. Сікорський розглядає *підхід у педагогіці* як визначення головних компонентів в освітньому процесі, розв'язання яких дозволить досягати оптимальних результатів у навчанні, вихованні та розвитку суб'єктів учіння і концентрацію науково-педагогічних зусиль для їх реалізації [17, с. 97]. Таким чином, поняття «підхід» прямо пов'язано з процесом дослідження й отриманим результатом, а визначення методологічних підходів дослідження є важливою складовою проведення дослідно-експериментальної роботи, здійснення наукового пошуку.

Погоджуємося із Є. Пліско, що методологія, по-перше, характеризує постановку наукової проблеми, по-друге, формує стратегію на пряму, за яким здійснюється дослідження, по-третє, дає засоби та методи дослідження поставленого питання [13, с. 184]. Із урахуванням сказаного вище у нашому дослідженні виокремлено ряд методологічних підходів, що відповідають змісту досліджуваного феномена й у логічній послідовності доповнюють один одного.

Ментально-емоційний підхід (Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій; Ю. Копиленко; Р. Павелків та І. Петренко, R. A. Everman та ін.) – орієнтований на значущість розвитку ментальних й емоційних можливостей особистості та вдосконалення методико-технологічної складової їх розвитку. Так, Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій вказують на концепцію сакрального (священного, божественного) з яким пов'язані такі найдавніші цивілізації як Скіфія, котрі мали свою культуру, власні вірування й утаємничені знання. На думку цих учених, поняття сакрального вимагає особливого визначення, тому що воно не тотожне ані архетипу, ані релігії, ані культурі, ані позитивному, хоча має до них пряме відношення, будучи основою усіх цих явищ. Вони стверджують: якщо сакральне виявляється в культурному плані як міфи і обряди, то в пізніший час воно поступається місцем зовнішній передачі мови і звичаїв, вимагає початкового внутрішнього стану [7, с. 124-125]. Отже, сакральне проявляється першочергово як безпосереднє відчуття, жива емоція, котра впливає у власне Я своєрідну духовну енергію. *Ментальність* означає стійкий та характерний для конкретної особистості спосіб мислення, *емоційного* реагування та сприйняття довкілля. В. Волошина стверджує, що ментальність безпосередньо пов'язана з формуванням світоглядних позицій людини, що лежать в основі людської поведінки і змінюється в процесі життєдіяльності. Ментальна приналежність «задається» разом із народженням, умінням висловлювати думки рідною мовою, культурним оточенням, котре визначає загальноприйняті стандарти поведінки й шляхи самореалізації особистості [1].

Отже, ментально-емоційний підхід базується на способах критичного індивідуального мислення, емоційного реагування на культурну спадщину скіфів, засобами якої відбуватиметься формування національної ментальності майбутніх учителів.

Основою сучасного *особистісно зорієнтованого підходу* в освіті є фундаментальні ідеї індивідуалізації, диференціації навчання, гуманізації освітнього процесу, що перекликаються із ідеями особистісного розвитку кожного конкретного індивіду (*І. Бех, С. Вітвицька, С. Максименко, О. Пехота, В. Ребенок, В. Рибалка та ін.*). Особистісно зорієнтований підхід у вищій школі, на думку О. Кучерук, у центрі всієї освітньої системи ставить особистість студента та має на меті всебічний розвиток його особистості, реалізацію природних потенціалів. Таким чином, сутність особистісно зорієнтованого підходу визначається розумінням поняття «особистість». Дане поняття є центральним у *філософії, етиці, соціології, психології та педагогіці* [10].

Особистісно зорієнтований підхід є визначальним у професійній підготовці фахівців у вищій школі, бо враховує індивідуальні особливості здобувачів освіти. В. Ребенок сутність особистісно зорієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів вбачає у формуванні образу людини в єдності природної, культурної і соціальної її сутностей шляхом постійного звернення до неповторного суб'єктного досвіду життєдіяльності, набутого в соціокультурному оточенні [15, с. 152]. Отже, означений підхід сприяє розвитку індивідуальних талантів молоді та її інтеграції у соціум, враховує суб'єктний досвід життєдіяльності кожної особистості.

У ході наукового пошуку О. Сергійчук і А. Сембрат встановлено, що особистісно зорієнтований підхід до навчання став можливим завдяки суспільно політичним, економічним і соціальним перетворенням, що відбулися у нашій країні в останнє десятиліття. Даний підхід є провідним підходом і впливає на всі компоненти системи освіти, а також на весь освітній процес у цілому в рамках *гуманістичної парадигми*; він передбачає особливий процес навчання, пов'язаний із постановкою чітких цілей із певним змістом, спрямованих на розвиток особистості [16, с. 162]. Відтак, особистісно зорієнтований підхід є затребуваним і сприяє розвитку гуманізму й толерантності молоді, її самовдосконалення.

Таким чином, у особистісно орієнтованому освітньому середовищі ЗВО в рамках нашого дослідження основний акцент будемо робити на формуванні особистісного ментального простору кожного студента, котрий перестає пасивно сприймати та запам'ятовувати навчальну інформацію, стає активним учасником освітнього процесу, що бере на себе частину відповідальності за навчання. Особистісно зорієнтований підхід надає можливість виявити особистісні результати освітньої діяльності здобувачів освіти відносно до себе, інших учасників освітнього процесу, до самого освітнього процесу і його результатів. Отже, в особистісно зорієнтованому освітньому процесі акцент переноситься із інтелектуального розвитку особистості на емоційний та соціальний.

Теоретичним підґрунтям *задачного підходу* до освітнього процесу в вищій школі виступають дослідження ряду науковців (*С. Бадьора, Г. Балл, Л. Буркова, А. Дубасенюк, Л. Кондрашова, Л. Мільто, М. Слюсаренко та ін.*).

Зміст запропонованого підходу полягає у розвитку креативності та механізмів пізнавальної самостійності студентів, їх активності як свідомих суб'єктів пізнавального процесу. Як зазначає М. Слюсаренко, задачний підхід передбачає особливе структурування навчальної інформації у вигляді мисленнєвої задачі, котра потребує не просто запам'ятовування готового знання, а й пошуку способів її розв'язків. Засвоєння навчального матеріалу, на думку науковця, буде відбуватись у контексті професійної діяльності, якщо навчально-пізнавальні задачі, як форма його представлення, виконують функції і засоби реалізації мисленнєвого процесу, а організація навчальної роботи виступає як форма і спосіб розв'язування навчальних проблем [18, с. 155].

Отже, задачний підхід до організації освітнього процесу вищої школи і професійної підготовки майбутніх учителів акцентує увагу на засвоєнні навчального (предметного матеріалу), що відбувається за допомогою розв'язання спеціальних навчально-дослідницьких чи проблемних задач.

А. Дубасенюк визначає особливості задачного підходу: надає можливість посилити проблемну подачу навчального матеріалу під час лекційного викладу матеріалу, спонукає студентів до роздумів, творчого пошуку інформації, самостійних висновків, узагальнень. Проблемні питання та практичні завдання сприяють розвитку рефлексії за допомогою самоспостереження, самозвіту, розвитку самосвідомості, самооцінки майбутніх учителів. При відборі навчального матеріалу з включенням педагогічних задач, викладач звертається до особистого досвіду студентів набутого в період різних видів педагогічних практик, до їх почуттів, емоцій, спонукає до вираження власної оцінки, що стимулює формування у майбутніх педагогів гуманістично спрямованої позиції, ціннісних орієнтацій [6].

Отже, задачний підхід у формуванні національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів передбачає диференціацію освітнього процесу та застосування різних варіантів завдань на основі індивідуальних інтересів і потреб майбутніх педагогів різних спеціальностей, розвиток їх креативності і рефлексії, прогнозування результатів застосування теоретичних знань до реальних практичних ситуацій, удосконалення професійного мислення майбутніх педагогів.

Вихідними концептуальними ідеями *аксіологічного підходу* є філософське вчення про природу цінностей, їх місця в структурі ціннісного світу, що формує уявлення особистості про ідеали, моральність, добро, красу конкретного історико-культурного періоду. Аналіз аксіологічних пріоритетів сучасного українського суспільства з урахуванням проблеми ментальності здійснено у працях ряду науковців (*І. Бех, О. Дрозд, О. Лісеєнко, М. Підлісний, Д. Полежаєв, Ю. Юшкевич та ін.*).

Погоджуємося із Д. Полежаєвим, що поняття «ментальність» відображає

неповторне, різноманітне, динамічне в духовному світі й діяльності індивіда. У понятті «менталітет» фіксується духовність суспільства в цілому, перш за все, через його ідеологічні принципи, що проявляються через особливості соціально-політичної організації. Розмежування цих понять у методологічному аспекті є доцільним, оскільки дозволяє більш точно фіксувати й пояснювати різні духовні процеси, що відбуваються у суспільстві та духовному світі особистості [14, с. 74]. Отже, менталітет обумовлює духовність суспільства в цілому, а ментальність є проявом морального світу особистості.

Ю. Юшкевич доводить, що відродження духовної культури має історичне підґрунтя і є необхідною умовою для гармонійного розвитку сучасного українського суспільства, яке гостро потребує інтелігентної високоморальної особистості. Велика сума знань про навколишній світ, масив постійно зростаючої інформації, яку людина засвоює, призводить до того, що з цього процесу вимивається морально-ціннісний компонент. Без сумніву, мораль, етичні норми та цінності мають перманентно розширювати й поглиблювати свій вплив на весь процес розвитку людства, бо його майбутнє залежатиме від паралельного розвитку інтелекту й моральності кожної людини. Якщо сутність людини – духовна, стрижень життя – духовний, то й освіта повинна, в першу чергу, опікуватися формуванням духовності [20, с. 143]. Отже, на першу сходинку в аксіологічному вихованні сучасної людини стає розвиток моралі й духовності українського народу.

О. Лісеєнко вказує на таку особливість аксіологічного підходу – надає можливість виявити ціннісні характеристики культурно діючих соціальних суб'єктів, що визначаються культурним довготривалим контекстом та ціннісно-нормативною системою суспільства, формування і розвиток ціннісного компонента в структурі ментальності, ціннісну природу ментальності як способу національної ідентифікації, а в більш широкому контексті – увага до всієї складності і реалістичної різнобарвності палітри соціального життя. Цей учений аналізує ціннісну ментальність громадян України і доводить домінування *вітальних цінностей, пов'язаних зі здоров'ям, сім'єю, дітьми та добробутом*. Другорядного характеру для українців, на його думку, мають цінності модерної системи: *самореалізаційні* («цікава робота», «суспільне визнання», «освіта», «культурна компетентність», «індивідуальна самостійність»), *політико-громадянські цінності* («державна незалежність країни», «створення рівних можливостей для всіх», «можливість висловлювати думки з політичних та інших питань, не боячись за особисту свободу», «критика і демократичний контроль рішень владних структур», «демократичний розвиток країни», «підприємницька ініціативність», «участь у діяльності політичних партій і громадських організацій»), реалізація котрих забезпечує адаптацію людей до нових ринкових і демократичних реалій у нашій країні, мають певне значення для населення України. У ціннісній ментальності українців, як зауважує О. Лісеєнко, в останні п'ять років почали відбуватися зміни, котрі пов'язані зі зростанням важливості *самореалізаційних цінностей*. Окрім того, почали зростати за своєю важливістю для людей

цінності, пов'язані із комунікацією, толерантністю, солідаризацією, зміцненням соціальних зв'язків [11]. Отже, ця тенденція має позитивний потенціал для зміцнення загального солідаризму українського соціуму, особливо під час війни нашої країни з російськими окупантами.

О. Дрозд доводить, що *ціннісний критерій* одночасно є сутністю та умовою повноцінного існування етносу. Так, засвоєння людиною національних цінностей передбачає наявність морального ставлення до них, на яке впливають погляди значущих для людини осіб (*батьків, друзів, однолітків, педагогів*). Сталими для будь-якої нації залишаються такі загальнолюдські моральні уявлення: *повага до старших, патріотизм, сімейна та статеві мораль, ставлення до праці, відпочинку та грошей; поняття справедливості, ввічливості* тощо. При цьому важливо врахувати, що в умовах поліетнічного середовища людина перебуває на перехресті різних культур, і перед нею постають дві архіважливі проблеми: адаптація до цього середовища та збереження своєї етнічної ідентичності [3, с. 86-87]. Отже, саме система цінностей, котра визначає приналежність до того чи іншого етносу, спонукає до захисту своїх національних інтересів.

Отже, сенс аксіологічного підходу формування національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів може бути розкритий через систему аксіологічних положень, котрі обумовлюють визнання необхідності вивчення і практичного застосування учнів минулого та можливостей для нового відкриття у сьогоденні й у майбутньому, рівнозначність традицій і творчості, розвиток у здобувачів освіти особистісних цінностей як відображення суспільних, інтеріоризації цінностей на особистісному рівні, що знаходить прояви в установках, переконаннях, ідеалах майбутніх учителів. Актуальною для нашого дослідження є професійна підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти, котру вбачаємо в таких діях: орієнтація молоді на цінності громадянського суспільства, загальнолюдські духовні пріоритети, гармонізація взаємовідносин із оточуючим соціумом, природою, самим собою; формування у студентів готовності до самостійного вибору на користь здорового способу життя, освіти, професіоналізму, самореалізації в суспільно й особисто значущій творчій діяльності, відповідальності за майбутнє своєї країни та сучасної цивілізації загалом.

При виокремленні методологічних підходів нашого дослідження враховувалися тісні зв'язки ментальності з культурою та необхідність використання у процесі її формування *культурологічного підходу* (З. Гонтар, Л. Казанцева, М. Криштанович, С. Машкіна, О. Реброва, Т. Уварова, Т. Усатенко, Л. Хомич, Т. Шахрай та ін.). Культурологічний підхід за своєю сутністю є історично детермінованим. Так, Т. Уварова доводить, що культурологічний підхід базується на концепції культурних архетипів (К. Юнга), «культурно-історичній теорії» (Л. Виготського), «символічного інтеракціонізму» (Дж. Кулі), а також на уявленнях про культуру як ціннісно-символічної системи та духовної інтенції життєдіяльності людей (М. Барга).

Культурологічний підхід, на думку вченої, тлумачить ментальність як деяку інтегральну характеристику людей, що живуть у певній культурі. Така характеристика дозволяє описати своєрідність бачення світу цими людьми та пояснити специфіку їх реагування на нього. Тобто культурологічне тлумачення ментальності ґрунтується на положенні про людину як частину культури [19]. Отже, культурологічний аспект вивчення теорії ментальності полягає у визначенні способів і методів вивчення суспільних та цивілізаційних структур історичного процесу в цілому. Можна стверджувати, що менталітет є сукупністю символів, котрі формуються у рамках кожної культурно-історичної епохи.

Л. Казанцева доводить, що розуміння органічного, сутнісного, генетичного зв'язку мови й культури призвело до виникнення в освіті культурологічного підходу. Вчена акцентує увагу на сформовані в науці напрями культурологічного підходу – *комунікативно-етнографічний, лінгвокраїнознавчий, лінгвокультурологічний, соціокультурний* [6, с. 36]. Отже, культурологічний підхід є полівекторним і багатограним, що має різні напрямки розвитку.

М. Криштанович, З. Гонтар окреслюють великі можливості культурологічного підходу у процесі професійної підготовки здобувачів освіти, розвитку професійно-педагогічних компетентностей, творчої особистісної спрямованості і творчої активності, які мають бути скеровані на формування у студентів професійної самосвідомості, стійкої громадянської позиції, збагачення досвідом творчої самореалізації і саморозвитку [9, с. 97]. Культурологічний підхід у ЗВО вбачаємо у вивченні світу людини в контексті її культурного існування, у творчій особистісній спрямованості та культурному наповненні різними програмами існуючої соціальної реальності. М. Гриньова акцентує увагу на тому, що культурологічний підхід дозволяє при вивченні об'єктів, процесів й явищ суспільного й особистісного плану, а також педагогічних, виявляти й аналізувати найбільш характерні для них культурні аспекти. Культурологічний підхід у вивченні людини зорієнтовує на її бачення через призму поняття культури, що дозволяє розглядати людину як вільну, активну індивідуальність, здатну до «самодетермінації в обрії особистості» внаслідок спілкування із іншими культурами. Культурологічний підхід дозволяє трактувати засвоєння культури як процесу особистісного відкриття, створення світу культури в собі, участі в діалозі культур, при якому відбувається індивідуально особистісна актуалізація закладених у ній сенсів [2, с. 9-10]. Таким чином, культурологічний підхід обумовлює формування педагогічного професіоналізму, творчої активності, стійкої громадянської позиції і самовдосконалення майбутніх учителів в контексті їх культурного існування.

У нашому дослідженні культурологічний підхід у формуванні національної ментальності майбутніх учителів вбачаємо в більш ґрунтовному ознайомленні майбутніх учителів із культурною спадщиною скіфів, усвідомленні її цінності та можливостях проведення дослідницької роботи студентів із історичними раритетами, у розширенні культурних основ змісту освітнього процесу ЗВО.

Висновки. Отже, серед різних груп методологічних підходів велику увагу у нашому дослідженні було звернено саме на *ціннісно-змістові наукові підходи*, тому що, на нашу думку, вони більшою мірою відображають сутність формування національної ментальності майбутніх учителів засобами історичної спадщини скіфів.

Порядок характеристики виокремлених підходів дослідження (*ментально-емоційний, особистісно зорієнтований, задачний, аксіологічний, культурологічний*) відповідає послідовності їх розташування в групах (за О. Дубасенюк) [4] і не обумовлений їх важливістю чи первинністю роботи щодо формування досліджуваного феномену.

Отже, розкриття методологічних підходів формування національної ментальності майбутніх учителів засобами культурної спадщини скіфів показав їх полівекторність і багатогранність. У процесі дослідження виокремлено та охарактеризовано ряд основних методологічних підходів (*ментально-емоційний, особистісно зорієнтований, задачний, аксіологічний, культурологічний*) дослідження.

Використана література:

1. Волошина В. В. Ментальні основи професійної підготовки майбутніх психологів. *Вісник психології і педагогіки* : матер. Міжнар. науково-практ. конф. «Розвиток особистості у сучасному суспільстві : національний та етнокультурний дискурси». 2015. Вип. 18.
2. Гриньова В. М. Культурологічний підхід в педагогіці. *Гуманітарні науки*. 2013. № 1. С. 8-14.
3. Дрозд О. Аксіологічний аспект формування толерантної особистості в умовах закладу вищої освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 2 (65).
4. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження : навч.-методич. посібник. Житомир : Полісся, 2016. 256 с.
5. Дубасенюк О. А. Реалізація задачного підходу у професійній підготовці майбутнього вчителя. *Нові технології навчання*. 2010. № 66. Ч. 1. С. 159-164.
6. Казанцева Л. І. Реалізація культурологічного підходу в навчанні дошкільників української мови в полікультурному просторі. *Наука і освіта*. 2015. № 6. С. 36-41.
7. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Ментальний вимір української цивілізації. Київ : Генеза, 2017. 560 с.
8. Каліна К. Є., Штефан Л. А. Методологічні підходи до дослідження проблем педагогічної теорії і практики. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 46. С. 59-69.
9. Криштанович М., Гонтар З. Методологічні підходи до формування професійно педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти. *Освітні обрії*. 2018. № 2 (47). С. 94-98.
10. Кучерук О. Я. Особистісно-орієнтований підхід в процесі формування математичної компетентності майбутніх інженерів-програмістів. *Журнал науковий огляд*. 2016. № 4 (25). URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/836/983>
11. Лісеєнко О. В. Аксіологічні засади дослідження національної ментальності. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2019. № 4. С. 76-82.
12. Мукан Н., Гаврилюк М. Методологія педагогіки: сутність, принципи, підходи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2 (106). С. 121-128.
13. Пліско Є. Методологія історико-педагогічних досліджень. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2019. № 1. С. 179-187.
14. Полєжаєв Д. В. Ментальність особистості: філософсько-освітній аспект. *Психологія і особистість*. 2015. № 2 (8). Ч. 1. С. 71-85.
15. Ребенок В. Особистісно-орієнтований підхід у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2016. Вип. 137. С. 151-154.

16. Сергійчук О. М., Сембрат А. Л. Вища педагогічна освіта : особистісно орієнтований підхід у навчальному процесі ВНЗ. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія : Педагогічні та історичні науки*. 2013. Вип. 110. С. 161-167.
17. Сікорський П. Основні педагогічні підходи та їх вплив на формування навчальних технологій. *Освітні обрії*. 2021. № 1 (52). С. 96-100.
18. Slabko V., Marusynets M., Strelnik O. "Formal" and "non-formal" education in the differentiation of intrinsic properties. *Освітній дискурс: збірник наукових праць / голов. ред. О. П. Кивлюк*. Київ : вид-во "Гілея", 2019 Вип. 15 (7-8): гуманітарні науки.
19. Уварова Т. Ментальність : культурологічний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Культурологія*. 2012. Вип. 9. С. 3-13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2012_9_3.2012.
20. Юшкевич Ю. С. Аксиологічна складова української ментальності та механізми її збереження. *Наукове пізнання : методологія та технологія*. 2012. № 1 (28). С. 140-144.

References :

1. Voloshyna V. V. (2015). Mentalni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh psykholohiv. [Mental foundations of professional training of future psychologists]. *Visnyk psykholohii i pedahohiky : mater. Mizhnar. naukovo-prakt. konf. «Rozvytok osobystosti u suchasnomu suspilstvi: natsionalnyi ta etnokulturnyi dyskursy»*. Vyp. 18. URL : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._- Випуск_18 [in Ukrainian].
2. Hrynova V. M. (2013). Kulturolohichni pidkhid v pedahohitsi. [Cultural approach in pedagogy]. *Humanitarni nauky*. № 1. S. 8-14 [in Ukrainian].
3. Drozd O. (2019). Aksiolohichni aspekt formuvannia tolerantnoi osobystosti v umovakh zakladu vyshchoi osvity. [The axiological aspect of the formation of a tolerant personality in the conditions of a higher education institution]. *Naukovyi visnyk mnu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seria : Pedahohichni nauky*. № 2 (65) [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk O. A. (2016). Metodolohiia ta metody naukovo-pedahohichnoho doslidzhennia. [Methodology and methods of scientific and pedagogical research] : navch.-metodychnyi posibnyk. Zhytomyr : Polissia. 256 s. [in Ukrainian].
5. Dubaseniuk O. A. (2010). Realizatsiia zadachnoho pidkhodu u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia. [Implementation of the problem-based approach in the professional training of the future teacher]. *Novi tekhnolohii navchannia*. № 66. Ch. 1. S. 159-164 [in Ukrainian].
6. Kazantseva L. I. (2015). Realizatsiia kulturolohichnoho pidkhodu v navchanni doshkilnykiv ukrainskoi movy v polikulturnomu prostori. [Implementation of the cultural approach in teaching preschoolers the Ukrainian language in a multicultural space]. *Nauka i osvita*. № 6. S. 36-41 [in Ukrainian].
7. Kalakura Ya. S., Rafalskyi O. O., Yurii M. F. (2017). Mentalnyi vymir ukrainskoi tsyvilizatsii. [The mental dimension of Ukrainian civilization]. Kyiv : Henezza. 560 s. [in Ukrainian].
8. Kalina K. Ye., Shtefan L. A. (2019). Metodolohichni pidkhody do doslidzhennia problem pedahohichnoi teorii i praktyky. [Methodological approaches to the study of problems of pedagogical theory and practice]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. Vyp. 46. S. 59-69 [in Ukrainian].
9. Kryshchanovych M., Hontar Z. (2018). Metodolohichni pidkhody do formuvannia profesiino pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha zakladu vyshchoi osvity. [Methodological approaches to the formation of professional pedagogical competence of a teacher of a higher education institution]. *Osvitni obrii*. № 2 (47). S. 94-98 [in Ukrainian].
10. Kucheruk O. Ya. (2016). Osobystisno-orientovanyi pidkhid v protsesi formuvannia matematychnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-prohramistiv. [A personally oriented approach in the process of forming the mathematical competence of future software engineers]. *Zhurnal naukovyi ohliad*. № 4 (25). URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/836/983> [in Ukrainian].
11. Liseienko O. V. (2019). Aksiolohichni zasady doslidzhennia natsionalnoi mentalnosti. Perspektyvy. [Axiological foundations of the study of national mentality]. *Sotsialno-politychnyi zhurnal*. № 4. S. 76-82 [in Ukrainian].
12. Mukan N., Havryliuk M. (2021). Metodolohiia pedahohiky: sutnist, pryntsyipy, pidkhody. [Methodology of pedagogy : essence, principles, approaches]. *Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. № 2 (106). S. 121-128 [in Ukrainian].
13. Plisko Ye. (2019). Metodolohiia istoriko-pedahohichnykh doslidzen. [Methodology of historical and pedagogical research]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*. № 1. S. 179-187 [in Ukrainian].

14. Poliezhaiiev D. V. (2015). Mentalnist osobystosti : filosofsko-osvitnii aspekt. [Personality mentality: philosophical and educational aspect]. *Psykhohohiia i osobystist*. № 2 (8). Ch. 1. S. 71-85 [in Ukrainian].
15. Rebenok V. (2016). Osobystisno-oriientovanyi pidkhdid u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv. [Personal-oriented approach in the process of professional training of future teachers]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*. Vyp. 137. S. 151-154 [in Ukrainian].
16. Serhiichuk O. M., Sembrat A. L. (2013). Vyshcha pedahohichna osvita: osobystisno oriientovanyi pidkhdid u navchalnomu protsesi VNZ. [Higher pedagogical education: a person-oriented approach in the educational process of universities]. *Naukovi zapysky. Seria : Pedahohichni ta istorychni nauky*. Vyp. 110. S. 161-167 [in Ukrainian].
17. Sikorskyi P. (2021). Osnovni pedahohichni pidkhody ta yikh vplyv na formuvannia navchalnykh tekhnolohii. [Basic pedagogical approaches and their influence on the formation of educational technologies]. *Osvitni obrii*. № 1 (52). S. 96-100 [in Ukrainian].
18. Slabko V., Marusynets M., Strelnik O. (2019) «Formal» and «non-formal» education in the differentiation of intrinsic properties. *Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats / holov. red. O. P. Kyvliuk*. Kyiv : vyd-vo "Hileia", 2019 Vyp. 15 (7-8): humanitarni nauky [in in Englian].
19. Uvarova T. (2012). Mentalnist: kulturolohichni aspekt. [Mentality : cultural aspect.]. *Naukovi zapysky. Seria : Kulturolohiiia*. Vyp. 9. S. 3-13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2012_9_3.2012 [in Ukrainian].
20. Yushkevych Yu. S. (2012). Aksiolohichna skladova ukrainskoi mentalnosti ta mekhanizmy yii zberezhenia. [Axiological component of Ukrainian mentality and mechanisms of its preservation]. *Naukove piznannia : metodolohiia ta tekhnolohiia*. № 1 (28). S. 140-144 [in Ukrainian].

M. GLADKY. Methodology of forming the national mentality of future teachers using the cultural heritage of the scythians.

The article clarifies the essence of the definition «pedagogical methodology» as a complex and systemic phenomenon as well as a system of knowledge. This system includes theories, concepts, scientific hypotheses, methods of pedagogical research, and forms the strategy of the direction in which research has been carried out. It has been determined that the methodology of pedagogy has a philosophical-normative and activity-practical component. It has been proved that the concept of an «approach» is directly related to the research process and the obtained result, and the definition of methodological research approaches is an important component of conducting experimental work and scientific research. Among the various groups of methodological approaches, great attention has been paid to value-semantic scientific approaches that to a greater extent reflect the specifics of the formation of the studied phenomenon.

The article defines and reveals the essence of methodological approaches to the formation of the national mentality of future teachers by means of the cultural heritage of the Scythians (mental-emotional, personally oriented, problem-oriented, axiological, cultural). The identified methodological approaches are presented in the study in a certain order, but their sequence is not determined by the importance or primacy of the work regarding the formation of the studied phenomenon, because they all correspond to its content and complement each other in a logical sequence.

The main task of the methodology of pedagogy is the definition of scientific approaches to individual researched processes and phenomena of this science. Speaking about the methodological approach of scientific research, it should be considered as a way of thinking and knowing objective reality, which is formed by certain research factors.

The author of the article proved the multifaceted nature of the formation of the national mentality of future teachers by means of the cultural heritage of the Scythians on the basis of selected methodological approaches.

Keywords: *methodology of pedagogy, methodological approach, scientific research, research and experimental work, formation of national mentality, scientific hypotheses.*